

Imma Monsó: 'La perplexitat és el motor del llibre'

Entrevista amb l'escriptora que publica 'Un home de paraula'

Fa quatre anys a Imma Monsó se li va morir el seu home, amb qui havia conviscut durant setze anys. Ella, obrera de la paraula, va començar a escriure, volia capturar cada moment, cada sentiment, tot el procés del dol. Era una manera de fixar el record, però no era encara el projecte de cap llibre. Durant tres anys va escriure i reescriure. Amb els mesos, la perplexitat va començar a ser el motor d'aquesta escriptura que s'anava convertint en procés literari.

Monsó va trobar una manera de parlar d'ell, de la seva existència i de la seva pèrdua, estructurant cada capítol en dues parts: la A, sobre la història d'amor que van viure, un Amor Absolut diu ella, i la B, sobre el procés del dol, de la pèrdua. 'Parlar d'ell, de la vida amb ell, de la vida sense ell', diu. I també: 'A d'afecte, A d'alegria, A d'arraular-se al seu costat. B de bàrbar, B de brutal, B de buit. B de brotar de nou'. I així va néixer el darrer llibre d'Imma Monsó, 'Un home de paraula', que acaba de publicar La Magrana.

Tots els fets que Imma Monsó reproduïx en el llibre són reals, però l'autora reclama que 'Un home de paraula' es tracti com una novel·la. El to és sorprenent: crea un distanciament però també hi ha calidesa, un to que li permet parlar sense ennuegar-se però que fa ennuegar el lector. Un to que Imma Monsó diu que és la mirada irònica, un enfocament de la vida que després transmet a la literatura, i que en els altres llibres que ha escrit també s'hi pot trobar.

—Aquest llibre és fruit de la necessitat de fer catarsi, de consol i de fer un procés de curació per la pèrdua de la persona estimada?

—Comença així, perquè l'escriptura sempre comença com a procés de catarsi. Però, en aquest cas, al començament del dol, quan estàs molt tocada, no acostuma a sortir res de bo. A mi el que m'ha resultat molt interessant de l'elaboració d'aquest llibre és que, com que la durada ha estat de gairebé de tres anys, amb el temps una mena d'atmosfera literària ha anat tenyint el text. És llavors quan t'adones que va agafant un cert valor literari. L'altre dia, una amiga psiquiatra em deia: és curiós, llegint 'Un home de paraula' es nota com a la vegada que s'elabora el llibre s'elabora el dol, el treball del dol, que és anar posant una distància, un somriure, una mirada irònica a les coses.

—Aquesta obra la va escriure conforme anava vivint el procés de pèrdua?

La part del dol seria, efectivament, en temps real. Una mica, com diuen els francesos, 'd'écalé', l'escriptura un pas per endavant. Hi ha un moment que es diu en aquest llibre: esteu llegint sobre el que està esborrat. I el que 'està esborrat' són aquestes cinc-cents o sis-cents pàgines que jo tenia escrites al cap de molt poc temps, al cap de set o vuit mesos del dol. Això és el doll. Després hi ha un procés de reelaboració i ordenació.

—Diu en la introducció: 'Aquest és un llibre escrit a petites dosis, com si les tecles enramessin. Un període curt, no més d'una hora sense haver de plegar. Crema'.

—Jo sempre he gaudit molt escrivint, sempre ho he dit, si no gaudís no escriuria. Però en aquest llibre passar-s'ho bé no era la paraula més adequada. En canvi, eren hores o moments d'estar acompanyada d'una absència-presència, que jo volia que durés, com més millor. Fins i tot, hagués preferit que el procés d'escriptura hagués durat sis anys en comptes de tres. Al començament era molt dur, perquè eren els fets bruts i no elaborats. Conforme aquells mateixos fets, sense alterar la seva veracitat, anaven adquirint una mena de valor literari, per a mi deixava de ser dur i passava a ser la mena d'activitat literària que sempre m'ha estat tan grata, i que simplement surts, surts de tu, i això per a mi és la literatura. I pel lector és l'altra cara de la mateixa moneda: Què passa quan tu llegeixes el text d'algú que no ha sortit de sí mateix quan l'escrivia? Per exemple, aquests poemes dels adolescents que pateixen tant, tant, tant, t'aboquen allà tot el dolor, però no et commouen. No et commouen perquè mostren el dolor en brut. El que fa que una peça tingui un cert valor literari és anar més enllà, més enllà del pur dolor i de l'emoció. La qüestió és què pots treure'n d'això que va una mica més enllà.

—I en quin moment se n'adona que el que escriu a doll es pot convertir o vol que es converteixi, en un fet literari? Que en sortirà un llibre i que el vol publicar?

—És realment un procés molt progressiu. No hi ha un moment concret. Jo recordo que al començament tothom em deia: tu que et dediques a escriure, escriu, escriu, ara és el moment. Jo tenia la necessitat de fer la crònica dels fets (que no se m'escapi res, ni del que ha estat, ni del que passa ara, ni del dia a dia), però fora d'aquesta mania no tenia gens de ganes ni de fer un llibre ni d'acabar-lo. I va anar sorgint en la pura intimitat. Possiblement va ser important el moment en que li vaig veure la forma, dels capítols A i B, de poder parlar tan de l'amor com del dol, de les dues coses. Ara se m'acut... Saps quin és el moment en què t'adones que allò comença a tenir valor per a tu, valor literari? És el moment de la perplexitat. Quan pot més l'estranyesa per certs fets, i això et porta a una indagació, que va més enllà de l'emoció, del dolor... Hi ha d'haver un sentit que t'arrossega i, per a mi, aquest sentit és la perplexitat, l'estranyesa. Jo crec que sempre he partit d'això per escriure un llibre. I en aquest cas, hi havia una doble estranyesa que era el motor que tibava cadascuna de les parts: en la part A, que és la que parla de l'amor, era l'estranyesa de pensar com podia ser que un amor passional d'aquest tipus durés tant. En la part B, la

del dol, m'estranyava seguir vivint després de la pèrdua. No m'ho podia creure. Cada dia que passava pensava com era possible que seguís vivint sense ell.

—A part de la perplexitat per la durada d'aquest amor, hi ha una certa actitud altiva per aquest amor també?

—No. No ho sé. Orgull? Jo penso que cada situació té els seus avantatges, no cansaré de repetir-ho. Per exemple, quan estàs sol tens una llibertat infinita, però també tens una sèrie de coses molt negatives. L'amor absolut té uns excessos, una dependència, un fons de neguit constant, perquè tu no pots ni pensar en perdre aquella persona. L'amor absolut té un preu. Però, en aquest sentit, l'amor absolut m'ha fet més generosa que altra cosa. Potser forma part d'aquesta idea que tinc de la vida, hem vingut al món a experimentar el major nombre de coses possibles.

—Per què no s'explica en la contracoberta que aquesta és una història autobiogràfica? Per força aquesta dada ha de tenir un efecte en el lector.

—De fet no es va ni plantejar. Ni tan sols ningú va gosar dir-ho. Jo sempre he estat una gran defensora de que el fet literari és independent del gènere que s'utilitzi. Per exemple, una biografia que té molt d'interès per a mi acaba essent literatura. I, a la inversa, una novel·la que no té una mirada que va més enllà del que està passant, per a mi no té cap interès i no la considero literatura. Per altra banda, de vegada allò autobiogràfic aixeca automàticament una mena de morbositat, que volia que en la mesura del possible no aparegués, com a mínim etiquetant aquest llibre. Una altra cosa és que jo des del primer moment dic al lector que tots els fets són absolutament reals, que he intentat no traïr ni una sola dada ni una sola frase. Això ha estat una opció molt personal, ho he fet per l'entorn i per la meua filla. He intentat que tot s'ajustés als fets reals, però amb mirada literària, que és la mirada de la ficció. Per això m'agrada mantenir per aquest llibre l'etiqueta de novel·la.

—Hi ha voluntat literària en la idea de la construcció d'uns personatges, el relat en tercera persona, les referències literàries, el joc i el paper de les paraules, fins i tot el títol.

—Aquests són els elements que fan que el llibre sigui ficció. És clar, partia d'un tipus de persona, que era el meu home, que tenia la capacitat de literaturitzar la vida, de forma immediata, constantment. No havia de fer gran cosa per literaturitzar-lo, no tenia gaire mèrit. Però el fet que fos tan especial era un element que en certa manera se'm girava en contra. Per exemple, en el llibre 'Tot un caràcter' jo m'havia inspirat molt en la meua mare: era un caràcter molt bipolar, molt contradictori, amb uns defectes enormes, i això donava molt de joc. Però a 'Un home de paraula', de sobte, em trobava amb un personatge que si m'ajustava pèl a pèl a la realitat, doncs era insuportable. Era massa maco, massa literari. I, d'altra banda, tenia la necessitat de no caure en la mistificació, perquè jo sabia que molta gent que el coneixia a fons llegiria el llibre. Era difícil, perquè era un tipus de personatge molt quixotesco. Una de les alegries més grans que m'ha donat el llibre ha estat el fet que tres o quatre amics que són molt rigorosos m'han dit 'és ell'. Ha estat tot un repte i m'ha costat. I una de les maneres era preguntar-me 'li agradaria a ell?'. Ell era el meu primer crític amb els llibres que he escrit. També pensant amb la meua filla, el repte era com mostrar l'essència del que era sense traïr-lo.

—Ha aconseguit no idolatrar-lo?

—Era un perill que em preocupava molt i jo penso que he aconseguit que no sortís idolatrat. En el capítol del carisma vaig intentar explicar això: Saps aquest tipus de persona com 'jesucristiana', que a la vegada és vulnerable i a la vegada molt ferma i suscita molta adhesió? Això li passava molt, amb alumnes, amb amics... i ja li passava de petit. Però més aviat he intentat rebaixar, rebaixar i rebaixar, perquè sinó podia pecar d'idolatria. És per això que parlo d'una persona amb carisma, perquè és aquella mena de persona a qui reconeixes la seva superioritat d'intel·ligència i en sensibilitat, i que a la vegada es fa estimar. Això és molt difícil de trobar. És un do, s'hi neix o no s'hi neix.

—La història es vehicula a partir del seu home, però també parla molt de vostè mateixa. Mostra sentiments, manies, costums propis i intransferibles. Li ha costat compartir aquests fets íntims? Vostè que es defineix com una persona tímida, no se sent molt despullada en el llibre?

—No, no. A més, penso que quan s'escriu s'ha de ser honest. Aquesta mena de discreció farisaica que de vegades es porta és una mica com l'altra cara de l'exhibicionisme barroer. Entremig tenim la possibilitat de la literatura, que és intentar extreure la veritat de les coses. Per exemple, durant el procés del dol jo vaig provar tot allò que em pogués consolar, a tots nivells, metafísic, existencial, mèdic... per tirar endavant. I al final del llibre parlo de que la medicació ha estat una de les moltes ajudes que he tingut. Recordo, durant la primera lectura del llibre la meua editora em va dir: 'com que no ho has esmentat abans, jo de tu ho esborraria'. M'ho vaig pensar i no ho vaig treure, perquè vaig pensar: això ha estat part del procés i no sé la importància que ha tingut en reeixir el dol. Per això vaig deixar-ho.

—En el moment que va decidir deixar aquesta dada en el llibre va pensar en els lectors que passen el que vostè ha passat?

—En el fons és inevitable pensar-hi. Si que hi penses, sí. Per a mi hi havia la veritat i, un cop més, la perplexitat. Jo vaig estar molt de temps sense perdre res, gairebé un any, perquè volia viure a fons tot això, tenia la sensació que no em volia perdre res, però va arribar un punt que estava molt malament i vaig prendre antidepressius. I després t'adones que és una cosa que no transforma la teua personalitat, que et dona més assossec i fa que ploris un trenta o un quaranta per cent menys, que això és molt important en el dia a dia. I permet mantenir-te en contacte amb tots els records que vols. És que, quan ho passes molt malament acabes fent una barrera terrible. Has de posar-hi tots els mitjans i aquest és un mitjà més. Quan parlo de tot això no sento que reveli la meua intimitat, que considero totalment secundària. L'interès va sempre més enllà, a partir de la perplexitat, l'estranyesa, la curiositat.

—Diu la contracoberta del llibre que les parts del dol funcionen com un tractat. Li sembla bé dir-ne tractat?

—No. Va ser una cosa que va dir algú i s'ha anat repetint fins que ha quedat. Un dels perills d'aquest llibre és que soni a autoajuda. El tema d'un llibre no diu mai res, sinó que és el to.

—Per tant, el lector ha de fugir de la idea que és un tractat del dol?

—D'una manera irònica ja està bé, perquè per a mi, sempre ho he dit, els millors tractats d'autoajuda són les novel·les, és la literatura.

—Arribar al final del llibre i saber que és el final no devia ser fàcil. Vostè el tanca dient que el seu home es converteix en una segona pell, 'el porto posat', diu.

—Sí, jo ho veig així. Davant l'hecatombe hi ha un renaixement molt fort, i en aquest renaixement és possible que heretem coses. Si, jo crec que heretem coses de les persones que ens han interessat a la vida, que en un moment donat cristal·litzen. Per altra banda, en el dol hi ha una cosa molt curiosa: El dolor del dol va desapareixent, però el dolor de l'enyorança no desapareix mai. Aquest pots sentir-lo com el primer dia.

Montserrat Serra

9 novembre 2006

Una notícia de VilaWeb.cat

Edició GENERAL

<http://www.vilaweb.cat>

[Enllaç permanent](#)